

Handleiding lespakket "samen vonken geven!"

(13-15 jaar)

Algemeen

Om optimaal gebruik te kunnen maken van de PowerPoint dien je deze te downloaden omdat bij online afspelen de inhoud verschuift en er ook enige vertraging optreedt.

Via deze handleiding krijg je een overzicht van wat aan bod dient te komen per slide. Je kan dit zelf nog aanvullen, maar houd het doel van het lespakket dan in gedachten. Deze presentatie en bijhorende workshops zijn uitgewerkt door een multidisciplinair team met als basis het psychologisch principe: *nudging*. Dit betekent letterlijk 'een zetje geven'. Positieve keuzes worden op een subtiele manier naar voren geschoven, zonder de andere keuzeopties expliciet weg te nemen of te behandelen. Zo behoudt elk individu zijn keuzevrijheid, maar de doelgroep als het ware naar het gewenste gedrag geleid.

Zo hebben we...

- bewust het woord 'vuurwerk' zo veel mogelijk weggelaten in de workshops.
- geprobeerd niemand te viseren met dit lespakket omdat dit net aanmoedigend kan zijn om het gedrag (nogmaals) te stellen.
- geen choquerende foto's van slachtoffers van vuurwerk gebruikt om te vermijden dat deelnemers net geprikkeld zullen worden of afhaken
- rekening gehouden met alle verschillende posities van de betrokkenen/doelgroepen bij het uitwerken van dit pakket.

Belangrijk is dat eerst de PowerPointpresentatie gegeven wordt en dan pas kan je aan de slag gaan met de workshops. Hierin kunnen de deelnemers experimenteren met de alternatieven voor vuurwerk of de gevolgen van vuurwerk beleven. Zonder een theoretisch kader, gaat deze waarde verloren want dan lijken het gewoon spelletjes.

Dit thema kan gevoelig liggen in de groep of bij individuen door persoonlijke ervaringen. Ook groepsdruk en/of de sociale structuur in de groep kunnen een rol spelen. Voorzie daarom een 'noodplan' en licht dit ook toe aan de deelnemers bij de start van de presentatie/les. Dit kan bestaan uit een codewoord. Als een deelnemer dit woord zegt, mag hij het lokaal verlaten. Het kan ook een zorgverantwoordelijke zijn, waar de deelnemers naartoe kunnen gaan, of een codegebaar. Het bieden van een uitweg is vaak al een geruststelling op zich. Op deze manier kan iedereen op een comfortabele manier dit lespakket volgen.

Uitleg bij de presentatie

Dia 1:

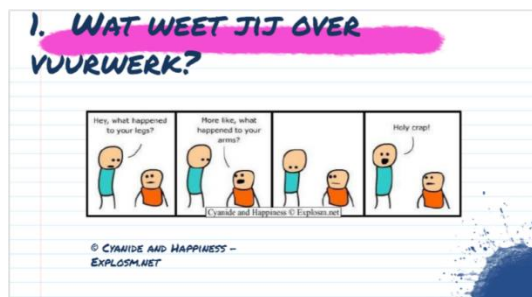
Je leidt het thema 'Samen vonken geven' in. Stel de vraag in het algemeen wat veilig vieren volgens de jongeren betekent zonder daar al te diep op in te gaan. Alle antwoorden kunnen en er is respect voor ieders inbreng.

Dia 2:

Je overloopt de inhoudstafel en vertelt wat er in deze presentatie aan bod zal komen. Leg uit dat de deelnemers na deze PowerPoint mogen experimenteren en beleven in de workshops.

Dia 3:

Denken-delen-uitwisselen: Je stelt als lesgever een hoofdvraag. De deelnemer denkt hier eventjes individueel over na. Dan mogen de deelnemers per twee of vier kort overleggen en dan pikt de lesgever enkelen uit om hun verhaal te doen. De lesgever stelt nu bijvragen. Zo krijgt iedereen de kans om iets te zeggen over het onderwerp zonder dat dit lang duurt.

Hoofdvraag	Bijvragen
Wie heeft er weleens vuurwerk afgestoken?	Deed je dit samen of alleen? Met wie? Hoe deed je dit? Waar heb je toen op gelet? Ging er iets mis?
Bij wie wordt er jaarlijks vuurwerk afgestoken?	Wanneer? Bij welke gelegenheid? (focus op cultuur t.a.v. vuurwerk) Hoe gebeurt dat?

	<p>Wie steekt dat af? Waar koop je vuurwerk? Wie steekt er zelf geen vuurwerk af, maar gaat kijken naar professioneel vuurwerk?</p>
<p>Is vuurwerk gevaarlijk volgens jou?</p>	<p>Waarom? (Houd het oppervlakkig. Dit is een eerste kennismaking met hun kennis om op verder te bouwen en aan terug te koppelen tijdens de les.)</p>

Dia 4:

Je licht toe hoe een vuurwerkpijl in elkaar zit. Je hebt een lont en een omhulsel gevuld met buskruit. Door de lont te ontsteken, ontploft het buskruit. Deze druk zorgt ervoor dat de pijl wegschiet. . Vraag waarin buskruit nog gebruikt wordt. (bommen en kogels) Kom tot de conclusie dat het zeer explosief en gevaarlijk is.

Dia 5:

Alvorens deze slide te laten zien, kan je de vraag in de groep stellen: "Hoe warm denk je dat vuurwerk wordt?" Een sterretje is een klein vuurwerkstokje dat vaak op taarten wordt geplaatst of bij champagne in een discotheek gegeven wordt. Begin onderaan de grafiek en maak vergelijkingen.

Zou je een kop met kokend water aan een klein kind geven? En waarom niet? Toch worden sterrenschietters vaak in de handen van kleine kinderen gegeven. De sterretjes die afgeschoten worden koelen direct af maar de kern is 1 100 °C. Als een klein kind daarin grijpt kan het grote gevolgen hebben.

Dia 6:

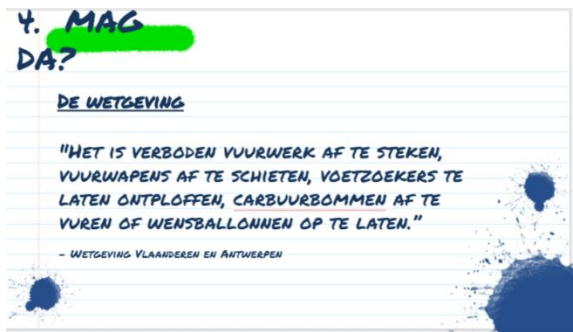

Deze vraag kan je in een quiz aan bod laten komen: Laat de jongeren een bordje met Ja en Nee maken. Formuleer onderstaande stellingen en laat iedereen zijn/haar antwoord in de lucht steken.

Je kan er eventueel een afvalquiz van maken. Laat de antwoorden toelichten. Je kan ook MentiMeter gebruiken.

Stellingen	Antwoorden (<i>juist = cursief</i>)
Je mag vuurwerk op zak hebben.	<i>Ja of nee.</i>
Je mag als -16 jarige vuurwerk op zak hebben.	<i>Ja of nee.</i>
Je mag vuurwerk op zak hebben op 31 december.	<i>Ja of nee.</i>
Je mag vuurwerk afsteken.	<i>Ja of nee.</i>
Je mag vuurwerk afsteken als je expliciet toestemming krijgt van de gemeente waarin je woont.	<i>Ja of nee</i>
Als je vuurwerk afsteekt, kan je een geldboete krijgen.	<i>Ja of nee.</i>
Als je vuurwerk afsteekt, kan je een gevangenisstraf krijgen.	<i>Ja of nee.</i>

Dia 7:

Sinds 2019 is een decreet goedgekeurd door de Vlaamse regering dat het afsteken van vuurwerk verboden is. Een decreet is een wetgeving op Vlaams niveau. De gemeente kan uitzonderlijk goedkeuring geven, maar dit gebeurt bijna nooit.

Dia 8:

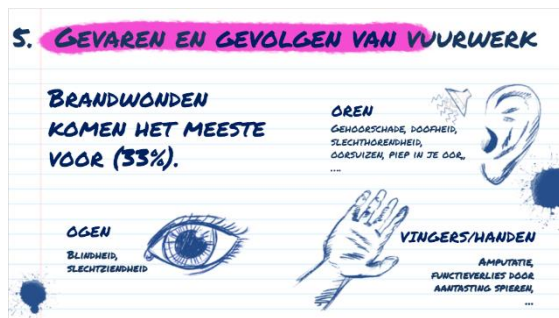
De boodschap is dat vuurwerk, het bezit, de verkoop, de aankoop, het vervoer en het afsteken voor deze doelgroep verboden zijn in Antwerpen. Geef mee dat de geldboete ongeveer 175 euro bedraagt. Vraag waaraan deelnemers dit bedrag liever zouden uitgeven. Maak eventueel de vergelijking met 14 cinematickets bij de kinopolis Antwerpen, 23kg snoep uit het Kruidvat of 58 belegde broodjes bij de Panos. Of een ander alternatief waarmee de deelnemers zich kunnen identificeren.

Dia 9:

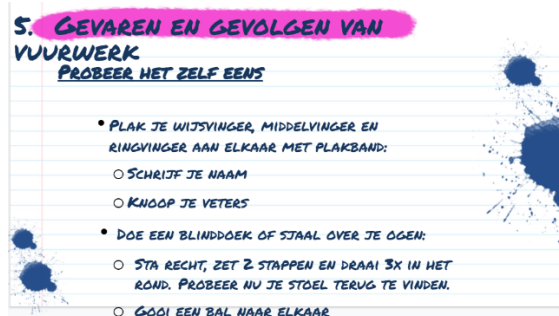
Stel de vraag "Wat zijn de gevaren en gevolgen van vuurwerk?". Laat de deelnemers brainstormen. Dit kan op bord, via Mentimeter, door middel van mindmapping, via Padlet of door middel van de placemattechniek. (per 2 of 4 een papier op tafel waarop de deelnemers kunnen brainstormen en dan elkaar aanvullen). Overloop vervolgens de slide.

Dia 10:

Ga in op de mogelijke lichamelijke verwondingen. Laat de tinnitus piep horen door op de luidspreker te duwen. Leg uit dat dit het geluid is dat sommige mensen heel de tijd horen t.g.v. beschadiging door luide knallen. Benadruk dat je niet alleen jezelf kan verwonden, maar ook anderen. Bij alle soorten vuurwerk kan het misgaan, zelfs bij de sterrenschietters.

Dia 11:

Leg uit dat deze proefjes niet zomaar spelletjes zijn, maar dat ze je laten ervaren hoe het is om je vingers of je ogen te verliezen. Organiseer dit in groepjes.

Dia 12:

Op deze slide staat een geluidsschaal. Het is de bedoeling dat de deelnemers de foto's die verschijnen op de juiste plek zetten. Dit kan het best in groepsverband. Door op 'volgende' te klikken, kan je een volgende foto laten zien en deze op de juiste plaats laten springen. Geef wat omkadering bij de foto's. In deze brochure kan je extra uitleg vinden:

https://www.cm.be/media/Folder-oorgasme_tcm47-11104.pdf

Bekijk de noden van de groep en stel eventueel nog enkele vragen over gehoorschade: Wie heeft er al eens last gehad van zo'n piepton of ander schade? Wanneer was dit? Denk je dat je gehoorbescherming moet dragen om naar vuurwerk te kijken/luisteren? Wie draagt er gehoorbescherming op zo'n moment? Wisten jullie dat vuurwerk zo luid was, dat het gehoorschade kan opleveren?

Foto's	Omkadering
	120 decibel 'opgefokte' iPod
	130 decibel Rockconcert, festival (140 decibel – discotheek)
	170 decibel straaljager
	170 decibel Ontploffend vuurwerk
	110 decibel Disco, houseparty, popconcert
	100 decibel cinema
	105 decibel metro
	110 decibel iPod en mp3-spelers op hoogste volume
	75 decibel Stadslawaai
	80 decibel Voorbijrazende trein
	85 decibel Zware vrachtwagen
	40 decibel Mug
	50 decibel Regen

	60 decibel Normaal gesprek, gsm
	70 decibel Stofzuiger
	10 decibel Vallend blad, windstille dag in een rustig bos
	20 decibel Leeszaal in een bibliotheek
	30 decibel Tikkend uurwerk

Dia 13:

5. GEVAREN EN GEVOLGEN VAN VUURWERK

ANDERE GEVOLGEN EN GEVAREN

OP STRAAT
OVERLAST DOOR LAWAAI,
VERNIELING, GEVAAR VOOR
BRANDSTICHTING

(HUIS)DIEREN
GOEDEN VAN
VUURWERK, STRESS
DOOR LUIDE KANLEN
(BANG)

VOOR HULPVERLENERS
GOEDEN VAN VUURWERK,
VITSCHIEDEN EN GEWELD

GEZONDHEID
IN HET ALGEMEEN,
SLECHTE
LUCHTKWALITEIT

Bij dia 10 werd reeds aangebracht dat je niet alleen jezelf kan verwonden, maar ook anderen. Hier gaan we in op andere dingen die kunnen mislopen buiten verwondingen. Laat de dia verschijnen en bespreek de voorbeelden die je hieronder terugvindt. Geef de ruimte aan deelnemers om eigen ervaringen in te brengen.

Wat als...?	Wat kan er dan gebeuren?
Je kleine broertje/zusje is ziek. Eindelijk slaapt hij/zij. Buiten beginnen ze met 'bommetjes' te gooien.	Je broertje/zusje wordt terug wakker en huilt de hele nacht. + angst Hoe zou je moeder reageren? Wat zou je kunnen doen?
Iemand steekt een vuurwerkpijl af, maar het waait heel hard. Vlak voordat de pijl afgaat, valt hij om.	De pijl kan een persoon of dier ernstig verwonden. De pijl kan op/in een huis en brand veroorzaken. De pijl kan op de auto van je papa terechtkomen en deze helemaal laten uitbranden. De dag erna kan je vader niet naar zijn werk vertrekken omdat hij geen auto meer heeft. Hoe zou je vader zich daarbij voelen?
Een vuurwerkpijl belandt op je huis en deze schiet in brand. Je papa heeft de brandweer gebeld. Onderweg naar jouw huis gooien mensen vuurwerk naar de brandweer en de ambulance.	De brandweer verliest kostbare tijd. Je huis is daardoor veel erger beschadigd door de brand. De ambulance loopt veel vertraging op. Doordat ze laten zijn, zijn de verwondingen veel erger. Heeft er iemand al eens een brand meegemaakt? Heeft er iemand al eens op de ziekenwagen moeten wachten? Brandweerlieden en hulpverleners willen helpen, ze verdienen daarvoor respect. Hoe zou jij je voelen als je iemand aan het helpen bent en anderen gooien voorwerpen naar jou?
Iemand heeft een voetzoeker afgestoken op straat. Je vriend(in) ziet dit liggen. Hij/zij denkt dat het niet (goed) is aangestoken en raapt dit op.	Dit kan ontploffen in zijn handen. Met zware verwondingen als gevolg. Wat doe je als je dat ziet?
Je lieve buurvrouw is aan het wandelen met de hond. Vlakbij gaat er vuurwerk op straat af.	De buurvrouw en haar hond schrikken heel erg. De hond loopt weg en kan zelfs onder een auto terechtkomen. Begrijp je dat dieren angst kunnen hebben als er vuurwerk afgaat?
Je kleine broertje/zusje speelt op zijn/haar verjaardag met een sterretje. Er belt iemand aan de deur en je gaat opendoen.	Ook als je maar héél even niet oplet, kan een kind zichzelf verwonden of per ongeluk iets in brand steken. Is er een andere, veilige en leuke manier om je jarig broertje/zusje te laten schitteren tijdens het feest?
De theorie	
Elk jaar ontstaat er heel wat schade van vuurwerk door vernieling of brand. Hierdoor ontstaan ook kosten voor de maatschappij. Brievenbussen die vernield zijn, moeten weer hersteld worden en er branden ook jaarlijks talloze auto's uit.	
Voor hulpverleners zoals agenten, ambulancemedewerkers en brandweermannen, zijn er ook gevaren. Er wordt bijvoorbeeld vuurwerk naar	

ze gegoid. Ook kunnen ze geweld ervaren of worden ze uitgescholden. Deze hulpverleners doen een heel belangrijke taak en het is belangrijk dat ze hierbij niet gehinderd worden.

Voor dieren zijn er ook gevaren. Ze kunnen gewond raken door vuurwerk en/of kunnen stress hebben van de harde knallen. Ook angst wordt opgewekt door vuurwerk. Bij wilde dieren kan het geluid hun winterslaap verstoren waardoor hun kansen verkleinen om de winter te overleven.

Ook hebben sommige mensen (en dieren) last van de slechte luchtkwaliteit die ontstaat door het afsteken van vuurwerk. Er komt veel fijn stof vrij. Bijvoorbeeld mensen met astma, kunnen hierdoor last krijgen van hun gezondheid.

Dia 14 (deze slide staat standaard op 'Hide'):

Deze slide staat standaard op 'verborgen'. Activeer hem enkel als er in uw groep deelnemers zijn die ooit al vuurwerk hebben afgestoken of indien dit in de school/buurt regelmatig voorkomt.

Bekijk het filmpje zelf eerst zodat u oordeelkundig kan bepalen of het aangewezen is om deze slide aan bod te laten komen..

<https://www.youtube.com/watch?v=inmkDspbTsE>

Bespreek de theorie eerst, laat dan het filmpje zien en link dan de oorzaken aan het verhaal uit het filmpje. Ga in op de reacties van de jongeren.

Dia 15:

6. EERSTE HULP BIJ (BRAND)ONGEVALLEN

1. VERWIJDER HET SLACHTOFFER VAN HET GEVAAR
EERST WATER, DE REST KOMT LATER
  - MINSTENS 20 MIN. ONDER LAVUW
  - STROMEND WATER
  - NIET ROLLEN, BEDEKKEN MET JAS, DEKEN EN/OF LATHEN ROLLEN
  - TREK INGEBRANDE KLEDIJ HOOG UIT
2. STAAT KLEDIJ IN BRAND?
3. OGEN: VITSPOELEN MET WATER!
4. BIJ (BRAND)WONDEN DOOR VUURWERK: BEL JE ALTIJD EEN DOKTER!
5. BEL 112

Ga het gesprek aan: zijn er jongeren die zich ooit al eens verbrand hebben? Wat heb je toen gedaan? Ken je iemand die zich ooit heeft verbrand? Ga verder met: "Wat moet je dan doen bij brandwonden?" Laat nu de antwoorden verschijnen en overloop deze. Vertel over de EHBO-app van het rode kruis: <https://www.rodekruis.be/nieuws-kalender/nieuws/gratis-app-eerste-hulp/>

Dia 16:

7. **BEL 112**

- Blijf rustig en toets 112 in op je GSM
- Maak je keuze voor Brandweer/Ambulance of Politie
- Wacht rustig op antwoord
- Waar? Geef het juiste adres
- Wat? Vertel wat er is gebeurd
- Wie? Vertel of er mensen in gevaar zijn en of er gewonden zijn
- Haak niet in

Overloop deze slide. Laat eventueel een scenario naspelen in de klas om de theorie visueel te ondersteunen. Vraag ook wie er al eens naar het noodnummer moest bellen. Jongeren steken veel van elkaar op.

Vertel over de 112 app:

<https://www.112.be/nl/app>

<https://www.youtube.com/watch?v=2W6xEKoGfWs&t=166s>

Dia 17:

Benadruk hier de conclusie van de gehele PowerPointpresentatie: steek nooit zelf vuurwerk af!

Dia 18:

(titel: "Hoe gaan wij nu vieren?") Nu ga je met de deelnemers aan de slag om te experimenteren met de alternatieven voor vuurwerk. Licht kort de workshop(s) toe die jij gaat doen met de deelnemers.

Kies die workshop(s) waarbij je net die kinderen die experimenteren met vuurwerk of dat eventueel zouden durven doen kunnen schitteren in hun (ander) talent.

Er is voldoende aanbod om dat te kunnen waarmaken. Elke workshop biedt de mogelijkheid om beperkt in tijd uit te werken of juist uitgebreid te integreren in een projectweek of (school)evenement.

Deel op social media met #4veilig en laat de deelnemers na de workshop(s) ook eens nadenken over veilig vieren thuis (zonder vuurwerk).